

Notițe despre familia Hurmuzachi.

Hurmuzachi este numele unei distinse familii boierești din Moldova; ea eră încuscrită cu vechia familie a Murguleților și a lui Simion Movilă, și stete în legătură mai deaproape cu Niculaïu Maurocordat, carele atit de mult s'a interesat pentru conservarea cronicelor romînești. Aceste relațiuni au făcut ca să se încuibe și să se creditețe în această familie pe de-o parte românismul și patriotismul, iar' pe de altă parte iubirea cătră studii științifice și literare.

După cunoștința noastră căștigată din arhiva familiară, întru cît am putut'o consultă, cel dintîiu Hurmuzachi, pre care il găsim intrat în viața publică, a fost Manolachi, mare comis într'a doăia domnie a lui Niculaïu Maurocordat (Sept. 1711—Jan. 1716). Probabil că un fiū al acestui Manolachi a fost Cristea Hurmuzachi, stolnic în una din cele trei domnii ale lui Grigoriū Ghica cel Batrîn din Moldova, dela carele, pentru vrednicia sa, a fost dăruit cu o moșie întregă. Un fiū al acestuia, cu funcțiunea de logofet, dar' de al cărui nume n'am dat, a avut patru feciori; pre Alexandru postelnicul, carele, pe la 1766 a făcut cu spesele sale o copie de pe cronica lui Ion Neculcea, adăogînd la ea mai multe însemnări întregitoare și esplicative; pre Mateiū carele pe timpul încorporării Bucoviniī la Austria eră mare păharnic și parcălab de Cer-

¹⁾ Bucovina pro 1849, Nr. 9, pg. 47—47; Nr. 18, pg. 89—92. Nr. 33, pg. 181—186. — ²⁾ l. c. Nr. 21, pg. 107—109. — ³⁾ Bucovina pro 1850 Nr. 12, pg. 53—54; Nr. 13, pg. 49—60; Nr. 24, pag. 101—104; Nr. 51—52 pag. 170—172; Nr. 53—54, pag. 174—176; Nr. 55—56, pg. 177—180. — ⁴⁾ Nr. 41—42, pg. 149—152; Nr. 43—44, pg. 153—156; — ⁵⁾ l. c. Nr. 17, pag. 72—75; Nr. 23, pg. 98; Nr. 25, pg. 106; Nr. 49—50 pg. 166.

năuț, și aveă pe acest teritoriu trei moșii: Cernăuca, Vasileul și Văslăuțul; pre Ștefan, mare visternic și părcălab de Hotin, și pre Constantin, mare medelniceriu și părcălab de Galaț.

Acest Constantin Hurmuzachi a moștenit dela frete-său, Mateiu, Cernaucea, fiindcă la 1781 il aflăm amintit cu locuința acolea, în 1792 trecut între nobilimea recunoscută a țării cu gradul de cavaler în virtutea patentului împărătesc din 14. Mart 1787, iar' în 1796 intabulat ca proprietariu al Cernaucei în tabela Bucovini, înființată în 1792. Acest Constantin Hurmuzachi, mare medelniceriu, a avut o fată, Nastasia, măritată după boierul Vasilco din Lucavăț, și patru feciori, pre Alecu, pre Iordachi, pre Constantin, mare comis, și pre Docsachi.

Acest Docsachi este tatăl Hurmuzăchenilor bucovineni. El s'a născut în 1782 pe moșia părintască Horodiștea din ținutul Hirăului din Moldova; a moștenit moșia Cernauca din Bucovina și s'a strămutat acolea în 1804, dar' a rămas și supus moldovenesc, fiindcă aveă și aici moșii; eră deci un supus mestecat (sujet mixt). Spre a fi recunoscut și în Bucovina ca boieru, a trebuit să presinte un certificat dela domnitoriu Moldovii, certificat pre care il reproducem la urmă sub A.

Această duplă cetățenie a făcut din el și din urmașii săi ca să fie și să rămie precit de bunii Romini așa și de fideli și de loiali cetățeni austriaci, precum s'a arătat aceasta în tot decursul vieții lor. Din această cauză vedem pre Docsachi Hurmuzachi în 1819 onorat cu rangul de căminariu decătră domnitoriu Moldovii.

Mișcările politice din Moldova dela 1821 și 1848 au adus în Bucovina o mulțime de Romini moldoveni. Toți aceștia au găsit în casa lui Docsachi Hurmuzachi ospitalitate deplină și sprijin ajungătoriu. Pentru această îmbrățișare cordială și simpatică a confrăților săi moldoveni și ardeleni a fost distins de domnitoriu Moldovii în 1827 cu boierescul rang de mare agă, și în 1856 cu acela de mare vornic.

Printre compatrioții săi bucovineni, Docsachi Hurmuzachi a fost Nestorul lor iubit și stimat, și cel mai vechiu represintant al spiretului și al tradițiunii rominești. A răposat în Cernăuț în 30. Mart 1857 st. v. și fu înmormintat lângă biserica din Cernauca. Dela el avem o brușorică: «Dătorințele arhierilor și a proistoșilor,» trădusă din grecește și tipărită în Cernăuț în 1848. Docsachi Hurmuzachi eră căsătorit cu Ileana Murguleț, moartă în 1858, și a avut cu ea doi-sprădece copii, dintre cari șapte cu viață mai îndelungată, și anumea cincii feciori pre Constantin, Docsachi, Gîorgiu, Alesandru, Niculaiu, și doauă fete: Eufrosina, măritată după boierul basarabean Petru Petrino, din carea se trage poetul Dumitru Petrino, și Elisa, măritată după marele logofet Gîorgiu Sturđa din Moldova. Observind soșia sa, Ileana, curentul cultural înstrăinătoriu din Bucovina, nu odată dicea: «Să grijim, iubite soșule, cu tot adinsul ca, în amestecătura de limbi, copiii noștri să rămînă aceea ce sint!»¹⁾ Și întru adevăr, toți copiii lor

¹⁾ Hurmuzachi E. Fragmente din istoria Romilor, t. 1. București 1879, pg. XIV.

aă fost crescuți în spiret național și patriotic, de aceea și deveniră, cam de pe la anul 1845 încoace, motorii și dirigeștii tuturor mișcărilor politice, naționale și culturale, pînăcît aă trăit.

Constantin Hurmuzachi, juriconsult și politician, s'a născut în Cernaăca într'a 12. Noemvre 1811 st. v., 'și-a absolvit studiile primare, gimnasiale și liceale în Cernaăuț cam dela 1817 pînă la 1839, iar' pre cele juridice la universitatea din Vieana în 1834, trecînd prin doaăe esamine rigoroase, după carile s'a întors în patrie'si. La îndemnal marelui logofet Gîorgiă Balș Dumbrăveanul din Moldova, carele aveă niște îndelungate procese la Sint-Petroburg pentru moșșile sale din Basarabia, treci la Chișinău, unde, în opt luni, înveta limba moscălească, și apoi, prin rara sa erudițiune și iscusință, căștigă în scurt timp toate procesele încredințate. După aceasta, din 1844 înainte, a rămas în Moldova, unde Logofeția Dreptății și Consiliul domnesc 'i-aă «recunoscut compețița și dritul de avocat în cause civile»; în 1850 fū numit membru în comisiunea pentru reorganisarea învățămîntului public, iar' în 1852 membru în «Comisiunea Legilor,» căriia, pînă într'un an, îi presintă gata partea întiia a codicelui penal. Pentru activitatea sa rodnică la redactarea regulămîntului școlar și a codicelui penal fū distins cu titlul de agă și mai pe urmă de mare vornic, iar' prin decretul domnesc din 1. April 1856 'i se recunoscū formal împămîntenirea, precum se vede din uricul domnesc publicat la urmă sub B. Îndată după aceasta, în Maiă, întră în «Comitetul Unirii,» și făcū o vie propagandă pentru ideea unirii îmbelor domniate naționale. În 1857 fū ales decătră micii proprietari din ținutul Romanului ca deputat în Adunarea ad hoc a Moldovii, unde a participat la formularea celor cincî puncte din dorințele țării, și a rostit un cuvînt însufletitoriu pentru unirea Moldovii cu Țara Romînească într'un singur domniat. În 1858 fū ales deputat în Adunarea Electivă, iar' după alegerea în 1859 a lui Alesandru Cuza ca singur domnitoriu preste îmbele domniate, cu administrațiune separată încă, Constantiu Hurmuzachi combătea alianța cu partidul separatistic maghiar și, ca unul care apăra cu statornicie strînsa amicie cu Austria, fū chîemat în ministeriul noi format ca ministru al dreptății. Și în adunarea legislativă din 1860 și 1861 fū ales din noi deputat, și vicepreședinte al ei; în 1861 deveni iarăș ministru al Dreptății. Agitațiunile politice il slăbiră și'l constrînseră a se retrage la Dulcești, la moșșea surorii sale Elisa, unde primî distîngătoarea vizită a principelui Carol după urcarea sa pe tronul domniatelor unite sub titlul de Romăniea. În toamna anului 1867, cînd se agită cestiunea construirii căilor ferate, se alese deputat în camera legislativă din București, unde, ca rēportor al proiectului de lege pentru concesionarea construcțiunii căilor ferate, stăruî, în mod decisiv, pentru admiterea lui; se înmorboșă însă și fū necesitat ca să plece în 1868 toamna la Vieana pentru căutarea sănătății. Îndată după plecarea sa din București fū numit primpreședinte la înnalta curte de cașațiune și de justiție, dar' nu esereită acest înalt post, fiindcă într'a 15. Faur 1869 st. n. murî în Vieana, de unde fū transportat la Dulcești spre înmormintare. (Necrolog în Foaăea Soșietății pentru cult. și lit. rom. în Buc. pro 1869. pag. 51—58).

Docsachi D. Hurmuzachi, politician și istoric, născut în Cernaïca într'a 29. Sept. 1812 st. v., 'și-a absolvit studiile primare, gimnasiale și liceale în Cernăuț între 1819 și 1831, iar' pre cele juridice în Viena în 1835. După finitul lor a petrecut, intermitent, mult timp în Viena, căpătînd permisiunea de a face studii istorice în arhivele statului. În toîul acestor studii l-au apucat mișcările politice dela 1848; se înscrise în garda națională din Viena, dar' nu petrecu mult timp în ea, ci se întoarse în patrie'si și participă și acolea la mișcările naționale și autonomiste, carile își găsiră expresiunea în memorabila petițiune din Juniu 1848 și apoi în introducerea limbii romînești ca limbă de învățămînt la Institutul de studii teologice, și în înființarea unei catedre pentru limba și literatura romînească la Institutul de studii filosofice din Cernăuț. În 1849 compuse și, împreună cu o deputăciune, presintă împăratului la Olomuț și parlamentului constituant din Kremsier o promemorie le petițiunea din Juniu 1848, care avu ca rezultat recunoașterea Bucoviniî ca țară de coroană cu titlul de ducat și cu egale drepturi de autonomie printre celealalte țări și regate ale împărăției Austriei. A colaborat și la gazeta Bucovina din 1848—1850, publicînd în ea sub inițialele de E. H. cu deosebire doauă articole interesante, unul «Poziția ierarhieî Romane în Austria» și altul «Centralisația romană și Sașii »). El fu geniul tutelar al deputatului român din 1848 și 1849 Miron Ciuperovicîi, povățuindu'l ce să întreprindă și cum să esecute cele întreprinse. Și deputatul de atunci Mihaîu Bodnărescul încă se înspiră dela el. Cătră finea anului 1849 fu chîemat la Kremsier decătră ministrul Alesandru Bach spre consultare în afaceri relative la reorganizarea administrativă a Bucoviniî, și fu însărcinat de el cu trăducerea în romînește a decretelor și ordinațiunilor respective, și cu re-trăducerea codicelui civil și a celui penal. În 1850 fu numit de ministrul Schmerling ca membru în comisiunea pentru elaborarea unui lecion de terminii juridicii romînești, precem și în comisiunea pentru revisuirea și completarea cărților didactice romînești pentru Bucovina. După potolirea mișcărilor politice 'și-a continuat studiile istorice în arhivele statului din Viena, primînd totodată dela locuitorii din ținutul Cîmpulungului Romînesc însărcinarea ca să li poarte un proces cu statul pentru revindicarea moșiilor lor, luate pe sama fondului religionariu. Publică în Viena în 1848 o jăluire a Cîmpulungenilor din 1844 cătră împăratul sub titlul de: «Unerledigte Bittschrift des Miron Czuperkovitz und Andreas Pralle», iar' peripețiile acestui proces le-a descris nemțește și le-a publicat tot în Viena, în 1861, sub titlul de: «Noth- und Hilferuf der Gemeinden des Moldauisch-Câmpulunger Okols in der Bucovina». Acest proces se finî cu o învoială. Drept recunoștință, Cîmpulungenii 'i-au rădicat o movilă de pîatră numindu-o Movila lui Hurmuzachi, și din anul 1861 încoace l-au ales necontentit ca reprezentant atît în dieta Bucoviniî, cit și în camera deputaților a Consiliului Imperial din Viena. În anul 1860, cînd Bucovina fu din nou încorporată la Galiția, Docsachi Hurmuzachi fu acela care compuse o remonstrațiune, presintîndu-o, prin o deputăciune, împăratului și ministerului, și apărîndu-o cu multă energie și icesință prin

1) Bucovina pro 1849 Nr. 9, pag. 47; Nr. 24, pag. 133.

principalele foi din Viena și din München. Autonomia țării fii din nou câștigată. În 1862, Docsachi Hurmuzachi fii numit de împăratul ca vicecăpitan, iar' din 1864 ca căpitan al Bucovinei și, ca atare, președinte în camera ei legislativă și în comitetul represintativ al acesteia, în care calitate a funcționat prin mai multe perioade legislative pînă la moartea sa întimplată în 10 Febr 1874, afară de scurta perioadă a treia legislativă din August 1870 pînă în Decembrie 1871. Prin diploma împărătească din 6 Maiu 1872 fii distins cu titlul nobilitar de baron «pentru eminentele sale merite» pentru țară și împărăție, iar' în 2 August 1872 fii ales și membru în Academia Română din București. Orașele Cernăuț și Cimpullung îl distinseră cu cetățenia de onoare. Din 1871 înainte a stat în fruntea așa numiților credincioși ai Constituțiunii Împeriale din Decembrie 1867 din țară, precum și în fruntea curentului centralist din ea. Din cauza multiplelor sale ocupațiuni politice dintre 1861 și 1874, Docsachi Hurmuzachi nu fii în stare să aducă la îndeplinire Istoria Romînilor, la care lucră cu mult zel. Manuscrisurile lui fură încredințate decătră ereții Academiei Romîne din București, carea le-a publicat, și anumea necompleta Istorie; în testul original, sub titlul de: «Fragmente zur Geschichte der Rumänen», în cinci tomuri, București 1878—1886, și cu o traducere romînească în un tom, București 1879, iar' colecțiunea de preste trei mii de documente istorice sub titlul de: «Documente privitoare la istoria Romînilor, culese de Eudociu de Hurmuzachi», în opt tomuri cu 11 volume, colecțiune la care s'au mai adaus, tot sub titlul de mai sus, ca suplimente, încă și colecțiunile de documinte ale altor învățați, așa încît colecțiunea aceasta numără astăzi (1899) 23 de volume.

Fragmentele istorice conțin: mișcările politice ale fraților romîni Petru, Asan și Ioniță din 1185 pînă la fundarea definitivă a îmbelor domniate romînești în stîngă Dunării de jos; starea bisericii romînești din Ardeal; ceva despre întîmplările de sub Mihaïu Viteazul, și, în fine, răstîmpul dela 1604—1782. Docsachi Hurmuzachi eră adevărat politician, cult, stătornic și plin de caracter; un învățat neobosit, scrupulos și modest; un cetățean înfocat și devotat binelui public, și un amic iubitorii și sincer.

Giorgiū D. Hurmuzachi, diarist și politician, născut în Cernăuca într'a 7. Sept. 1817 st. v., și-a absolvit studiile primare, gimnasiale și liceale în Cernăuț cam între 1823 și 1835, iar' pre cele juridice la universitatea din Viena în 1839. Întorcîndu-se în patrie a intrat în șerciuul administrativ politic la guvernul Bucovinei, dară, neplăcîndu'i aerul și rutina cancelăriei, îl părăsi după doi ani, se însură cu domnișoara Eufrosina Flondor din Storojîneț, dela carea avu doi copii, pre Ileana, măritată după Dr. Iancu cavalier de Zota și pre Docsuță, numit așa spre distingere de omonimii săi unchiu și moș, cari trăiau; luă în administrare proprie moșia Cernaūca și începî, împreună cu tatăl și cu frații săi, a prepară spiretele compatrioților pentru mișcările politice, naționale și culturale ce se prevedeau că încurînd au să izbucnească nu numai în împărăție, dar' și în imbele domniate romînești. În casa părintască din Cernăuț s'au ținut consultările despre modalitățile separării Bucovinei de Galiciia și despre

căștigarea deplinei ei autonomii ca țară de coroană, deosebită, și tot de aici a pornit la Viena renumita petițiune din Iunie 1848, în care erau formulate dorințele țării. Spre a ține spiretele compatrioților în curent cu mișcările politice generale, și spre a apăra interesele bucovinenilor și ale celorlalți conaționali de prin țările vecine, fundă cu spesele proprie și redactă, românește și nemțește, împreună cu frate-său Alecu, din Octombrie 1848 până în Decembrie 1849, revista «Bucovina, gazetă românească pentru politică, religie și literatură,» organ curajos al dorințelor, suferințelor și intereselor românești; sprijini apoi din răspundere mișcarea culturală de la 1850 înainte, contribuind, în mod eminent, la îndestrarea cu cărți românești a bibliotecii Bucovinei, înființată în 1851 la inițiativa boierului Mihail Zota, și stăruind pentru înființarea de școli secundare românești și a unei Societăți pentru îmbunătățirea agriculturii în țară (Landesculturverein); apăra în 1860 autonomia periclitată a țării; luptă cu tot adinsul pentru reorganizarea bisericii din Bucovina și pentru recunoașterea autonomiei ei cu un organ reprezentativ, compus din preuți și lumeni, și fu președinte al Adunării populare din 11/23. Iunie 1870 și al comitetului ales de ea pentru eluatarea acestei autonomii, iar mai pe urmă membru în comisiunea constituită în Mart 1871 pentru compunerea unui statut congresual și a unui regulament de alegere, și în 1873 conduse la Viena o deputăciune pentru efectuarea congresului bisericesc. Ales în 1863 decătră orașul Cernăuț ca deputat în dieta Bucovinei, apăra acolo, cu înțelepciune și cu căldură, până la 1878, interesele bineînțelese ale țării; tot într'acest răsămânț fu trimis mai adeseori ca reprezentant și în camera deputaților a Consiliului Imperial din Viena, unde stăruia mult, în 1874 și 1875, pentru înființarea în Cernăuț a unei universități cu câteva catedre paralele românești la facultatea juridică și cu o catedră pentru limba și literatura românească la facultatea ei filosofică; a dires cu prudență și devotare destinele Societății pentru cultura și literatura românească în Bucovina, inaugurate în Mai 1862, ca președinte al ei din Mai 1863 până la moartea sa întâmplată în ziua Dochiei, 1/13. Mart 1882, scriind câte una alta în Foaia acestei Societăți în tot timpul apărării ei din 1865 până în Decembrie 1869, sămând cu inițialele G. H. La cererea sa, prin deploama împărătească din 2. Octombrie 1881 i s'a recunoscut titlul nobilitar de baron cu dreptul de ereditare. În tot decursul rodnicei sale vieți a fost un stătornic și devotat apărătoriu al naționalității române din Bucovina, și a contribuit foarte mult la dezvoltarea ei. Fu înmormântat în ținterimul din Cernăuț.

Eufrosina Hurmuzachi eră născută într'a 4/16. Faur 1820 și a avut cu soțul său Petru Petrino cinci copii cu viață mai îndelungată: pre Aglaiea, măritată după boierul Niculaie Vasilco din Lucaveț, din carele se trage deputatul din dieta Bucovinei din 1899, Nicolaiu Vasilco, actual mare apărătoriu al rutenismului din țară; pre Pipița s. Pulheriea, măritată după baronul Victor Stârcea; pre Ileana, măritată după medicul Dr. Vasile Volau; pre poetul Dumitru Petrino, născut în 1846 și mort în 1878, și pre Alesandru Petrino, intrat în serviciul statului și repăosat în August 1899. Ea a repăosat îndată după soțul său în 1891 și fu înmormântată în Cernaiea.

Alecu Hurmuzachi, jurnalist și politician, născut în Cernăuța într'a 16. August 1823 st. v. a studiat școala primară, gimnasiul și liceul în Cernăuț cam între 1829 și 1841. Iar' studiile juridice le-a finit la universitatea din Viena în 1845, când se întoarse în patrie'să. El eră de o fire idealistă și poetică, dispunea de o înțelegință rară, de un temperământ vioțu și de o vervă caldă și însinuantă. uneori înțepătoare, calități în virtutea cărora apărea ca un geniū providențial, și se făcu printre compatrioții săi, amețiti de indoctrinări străine, un motor puternec spre a'i însufleți și determină spre mișcări politice și culturale întru conservarea și dezvoltarea ființii lor naționale. În Octomvre 1848 pînă în Decemvre 1849 însoți pre frate-său Gîorgiū la coredactarea responsabilă a valorosului jurnāl «Bucovina», iar' în 1850, cit a mai' apărut, a rămas singur redactor responsabil. De și tiner încă, eră bine versat în limba și literatura rominească, de aceea și fū însărcinat, în Ianuariū 1849, decătră corpul profesoral dela Institutul de studii filosofice din Cernăuț cu censurarea elaboratelor de concurs ale lui Teoctist Blajeviciū și Aron Pumnul pentru ocuparea catedrei de limba și literătura rominească, decretate în Decemvre 1848 la acel Institut; a stărunit mult printre cunoscuții săi pentru dăruirea de cărți rominești la biblioteca Bucoviniī, înființată în 1851, precum și la biblioteca studinților gimnastiști din Cernăuț înființată în 1856 la inițiativa studintelui I. G. Sbiiera. În Maii 1862 a inaugurat Șoțetatea pentru cultura și literatura rominească în Bucovina prin un discurs admirabil, publicat în acelaș an. În Foaiea acestei Șoțetăți au apărut dela el mai mulți articoli foarte interesanți, ca; Trei umbre; G. Filangieri; Teatrul național în Cernăuț (anul I); La schimbarea anului noū; Aron Pumnul; Cuvîntare funebrală la înmormîntarea lui Aron Pumnul; Despre o lipsă în învêțămîntul public; Sărbarea memoriei lui Pumnul la țară; Necrolog asupra morții lui I. Costin (a. II.); V. Alesandri în Cernăuț. Despre una din ideile domnitoare ale timpului (a. III.); Mișcări de reforme bisericești în Austria; Teatrul național în Cernăuț (a. IV.). În 22. April 1866 fū decretat membru în Academia Romînă din București, iar' în 1867 fū ales deputat în dieta Bucoviniī și apoi și în camera deputaților a Consiliului Imperial din Viena, unde, pînă la sfîrșitul vieții sale, a apêrat cu însuflețire interesele țării și a stărunit cu tot adinsul pentru acordarea unui congres bisericesc, compus din preuți și lumini, pentru esercitarea autonomiei bisericești. A röpăosat în 8./20. Mart 1871 în Neapolea, încotró mersese pentru căutarea sănătății. Osămintele lui fură transportate la Dulcești în Moldova spre înmormîntare. În tot decursul vieții sale neadormit a fost în luptă pentru naționalitatea romînă din Bucovina și pentru dezvoltarea ei prin toate mijloacele.

Niculăiū D. Hurmuzachi, născut în Cernăuța într'a 19. Mart 1826 st. v., și-a finit studiile primare, gimnasiale și liceale în Cernăuț cam între 1833 și 1845; a fost apoi cîte un an în Paris și în Berlin spre dezvoltare intelectuală; după aceasta a petrecut în retragere la moșia părintască în Cernăuța pînă în 1859, când s'a căsătorit cu domnișoara baroneasă Natalica Stîrcea, dela care are doi feciori, pre Coostantin și pre Alesandru; a fost neconținut membru al

Societății pentru cult. și lit. rom. în Bucovina, iar' în 2. April 1883 fú ales membru onorariu al Academiei Romine din București, și a participat la mișcările culturale și politice rominești din țară. La cererea sa, prin deploama împărătească din 2. Optomvre 1881 'i s'a acordat titlul nobilitar de baron cu dreptul de ereditare.

Docsuța G. Hormuzachi, politician, născut în Cernăuț într'a 18. Junii 1845 st. v. 'și-a făcut studiile primare în Cernăuț, pre cele secundare parte acolo, parte în Bruxelles, iar' pre cele juridice la universitatea din Viena și în Institutul împărătesc Theresianum. După mîntuirea lor în 1868 a intrat în serviciul administrativ politic al Bucovini, de unde a trecut în 1876 la Ministeriul de Interne, unde a rămas doi ani; apoi a ocupat funcțiunea de căpitan districtual (prefect) în căpitănatul Sucevi și în al Cernăuțului pînă în 1891, cînd s'a retras din serviciul statului. Din anul 1883 a fost necutenit membru în dieta Bucovini, ales fiind acolo ca deputat odată de colegiul electoral din județul Cernăuțului, a doaua oară de acela din orașele Rădăuț, Suceava și Sirete, și a treia de acela din județul Siretelui, iar' din 1891 incoace și ca represintant în camera deputaților a Consiliului Imperial din Viena. Atît în Cernăuț cît și în Viena a făcut parte din partidul rominesc, național și autonomist, și a luptat cu energie, prin tot timpul activității sale politice, pentru drepturile națiunii sale și pentru binele Bucovini. Dela 1887 pînă în 1897 a fost și președinte al Societății pentru cultură și literatura romină în Bucovina și a luat parte, cu viu interes, la înființarea tuturor aședămintelor culturale, carile fac temeliea viitorului romănismului în Bucovina. În 1874 s'a căsătorit cu domnișoara Ștefăniea, fiica lui Iacob cavalier de Petrovițu, mare proprietariu, și fost primariu al Cernăuțului.

Constantin N. Hurmuzachi, scriitoru și diarist, născut în Cernăuț într'a 3. Optomvre 1863, 'și-a finit acolo studiile primare și liceale în 1881, iar' pre cele filosofice și juridice în Cernăuț și în Viena; a intrat apoi în 1889 în serviciu public la procurătura finanțelor din Cernăuț, dar' după un an a eșit din el și de atunci se ocupă parte cu diaristica scriind la Gazeta Bucovini, apoi la Patria din Cernăuț și la Tribuna din Sibiu, precum și la unele diare din Germania, parte cu istoria naturală, publicindu'și studiile în 21 de disertațiuni despre fluturii din Bucovina, în 5 disertațiuni despre gindacii de acolo și în una despre vegetațiunea din munții ei, prin diferite foii periodice nemțești ca: Entomologische Nachrichten din Berlin (1888, 1889, 1891, 1892 și 1893), Societas Entomologica din Zurich (1893, 1894, 1896 și 1897), Verhandlungen der k. k. zool. bot. Gesellschaft din Viena (1895, 1897—1899), Deutsche entomologische Zeitschrift Iris din Dresda (1898) și Globus, Zeitschrift für Länder- und Völkerkunde din Braunschweig (1898). Studiul asupra fluturilor a apărut și separat ca retipăritură din Verhandlungen... în 1897—1898.

Alexandru N. Hurmuzachi Dr., politician, născut în Cernăuț într'a 3. Mart 1869, 'și-a absolvit studiile primare, liceale și universitare juridice în Cernăuț în 1890, în 1891 a fost promovat la gradul de doctor în drepturi în urma esamenelor rigoroase, și a intrat apoi în serviciul public la procurătura

finanțelor din Cernăuț. unde se află și astăzi (1899); participă cu vii interes la toate mișcările culturale și politice din patrie și, în 1899, fu ales ca vicepreședinte al Societații pentru cult. și lit. rom. în Bucovina. În 1898 a fost distins de regele României cu ordinul Coroana României la gradul de oficeriu.

Doaună urice.

A. Din 20 Iulie 1813.

Cu mila lui Dumnezeu Noi Scărlat Alecsandru Calimah Voevod și Domn țării Moldovei.

Facem știre cu aceasta a Noastră Domnească carte tuturor cui se cuvine a ști; — Pentru credinciosul boierul Domniei mele Constantin Hurmuzachi, Comis mare, și frații săi Docsachi Hurmuzachi și Alecsandru Hurmuzachi, cărora, avind moșii părintască în cheșarocrăiasca Bucovina în ținutul Cernăuți, l'a sa cere (= cerere) spră (= spre) știință haracterul lor, și a neamului lor, cuncă acești de sus numiți sânt feciori ai țării noastre a Moldaviei de boieri ai pământului. Strămoșul acestora au fost pitariu mare, care, pentru a sa veduicii, au avut dani și miluiri, o moșie întregă în pământul acesta dela prea înălțatul și prea fericitul întru pomenire Domn Grigorie Ghica V. V. cel Bătrîn. Moșii (= unchi) lor, unul, Mateiu Hurmuzachi, au fost păharnic mare și staroste de Cernăuți, pe cînd Cernăuții eră sub stăpîrea domnescului nostru scaun, iar' altul, Stefan Hurmuzachi, au fost vel Visternic și părcălab de Hotin, iar' tatăl lor au fost medelniceriu mare și părcălab de Galați, Constantin Hurmuzachi. — Cum asemenea și tot neamul acesta au fost purure dintru 'nceput boieri credincioși ai țării și ai scaunului Domnesc și boieri aleși ai sfatului și ai divanului Domnesc. — Aceasta adevărim noi după a noastră milostivă domnească purtare de grijă ce avem cătră boierii pământului nostru și după domneasca noastră milostivă știință din arhivele prințipatului nostru spre recomandație acestora de acum fiitori Constantin, Docsachi și Alecsandru, spre știință și ținerea cinstei lor, și a boieriei neamului lor, pentru care de apurare și întru tot locul fără micșurare.

Data-s'au în scaunul Domniei mele în orșul Iași 1813, Iulie 20.

B. Din 1. April 1856.

Noi Grigorie Alecsandru Ghica V. V. cu mila lui Dumnezeu Domn țerei Moldovei. D-lui Vornicul Costachi Hurmuzachi prin suplica sa din 21 Martie Ne-au făcutu cerire de a se recunoaște de pămănteanu, pe temeiul documentelor înfășoșate de D-lui în original, și anume: a) O carte Domniască dela Scărlat A. Calimach VVd. din 20 Iulie 1813. b) O adevărință a Divanului Moldovei din 15 Apriliu 1819, întărită de acelaș Domn. c) O carte Domnească dela Ioan Sturza VVd. din 2 Noemvrie 1827. d) O învoială din 13 Noemvrie 1831, și e) O cesie din 12 Mai 1846, care dovedesc: 1) Că Hurmuzacheștii au fost pururea din începutu boeri credincioși ai Moldaviei, și boeri aleși ai

Sfatului, și al Divanului Domnescu. 2) Că această familie au avut în Moldova mai multe Moși, dintre care una câștigată pentru vrednicie prin danie dela preafericitul întru pomenire Domn Grigorie Ghica VVd. cel bătrău. 3) Că bunul său Medelnicerul Constandin Hurmuzachi care, la luarea Bucovinei decătră Împărăția Austriei, avea moși atât în Moldova cât și în Bucovina au ramas aședatî în Moldova, unde au trecutî din viață. 4) Că părintele său D-lui Docsachi Hurmuzachi s'au născutî în Moldova la părințasca sa moșie Horodiștea, din ținutul Hărlăului, după luarea Bucovinei, au moștenitî și au stăpănitî ca și mulți alți boeri Moldoveni, atât în Moldova cât și în Bucovina moși, și s'au onoratî în anul 1819 cu rang de Căminar, iar' la anul 1827 cu rangul de Agă. 5) Că din moșiile ce părintele său au avutî în Moldova una (gîmătate din moșia Teioasa sau Petrești din ținutul Dorohoului) au eșitî din stăpânirea sa tocmai la 1831, iar' alta (gîmătate din moșia Ipotești din ținutul Botoșanilor) tocmai la 1846, au trecutî prin cesie cătră una din surorile D-sale Vorniculului, Costachi Hurmuzachi. 6) Că la 1819 Divanul Moldovei împreună cu Domnul de atunci, iar' la 1827 Domnul Ioan Sturđa au recunoscutî pe părintele său de proprietariu împărțitî de toate privilegiile pămîntestî ce au și alți nobili de starea sa; și 7) Că prin urmare părintele D-sale niciodată n'au încetat a fi pămînteanî și boerîu Moldovanu, nici au pututî perde driturile naționalității și ale indigenatului, precum nu le-au perdut nici cialanți boeri ai Moldovei, cari, avînd moși atât în Moldova cât și în Bucovina, nu petrecî în Moldova, ci în țări streine, adăogîndu D-lui Vornicul că aceste încungîurări nu lasă nici o umbră de îndoială: 1) Că D-lui este pămîntean Moldovan, și 2) Că dispozițiile din Capitul al IX al Regulamentului Organic, Aneca X, nici se potî aplică în privința D-sale, pentrucă ele presupunî un streinî, streinî nou venitî, așadar' necunoscutî și despre care nici se poate încă ști de merită saî nu a fi admisî la binefacerile indigenatului politicî, presupune un streinî de nație, ba chiar și de religie, iar' D-lui au doveditî prin actele de mai sus că este Moldovan și fiu de pămînteanu moldovanu, de religie ortodocsă și cunoscutî în Moldova, unde, după finirea studiilor universitare, s'au aședatî și unde petrece de mai bine de doisprădece ani, în cursul căroră oricine au pututî să se îcîndințe de despre principiile, cugetările și purtările sale și de este și din inimă Moldovanu saî nu. Pe lingă aceste că este știut cumcă prin afișele Noastre au fost numitî la 1850 membru al Comisieî pentru reorganizarea învățaturilor publice, iar' la anul 1852 membru al Comisieî Legilor: că pentru activitatea ce au disvîlitî ca Redactorî al Regulamentului Scolarî ce astăzi este în lucrare, au fost onorat cu rangul de Agă, iar' pentru sirguința sa la Comisia Legilor, căria încă la anul 1853 au întășosatî partea 1-ia din Codica Penală, cu rangul de Vornic, și că Logofeția Dreptății pe temeîu Diplomelor înfășosate de D-lui și care atesteadă, că au urinatî și au făcutî cu succesî eminentî cursul învățaturilor Gimnaziale, cursul facultateî Filosofica, cursul facultateî de Legi și cursul facultateî științurilor politice, i-au recunoscutî competența și dritul de Advocatî în cauze civile, drit recunoscutî și de Divanul Domnescu. Pe aceste

dar' cuvinte legale și dovezi autentice, răsămându-se driturile D-sale Vornicului C. Hurmuzachi de moldovan și pământean, au cerut prin citata suplică ca să i se recunoască obștește prin slobodirea Actului cuvenit.

Această suplică recomandându-o cu rezoluția Noastră Divanului General, «spre a lua în privire legiuita cerire a D-sale Vornicului C. Hurmuzachi», Divanul, după deliberația urmată, prin raportul sub Nr. 81, Ne încredințată (!), că din domneștile acturi mai sus enumerate, au recunoscut în unanimitatea voturilor, drepturile de pământean ce D-lui Vornic Costachi Hurmuzachi, cu toată familia sa, are în Moldova, precum și deosebitele serviții săvârșite țerii de D-lui Vornic, și care îl recomendează de adevărat fii al Patriei, nu mai puțin și ale sale merite personale, care aceste titluri puternice l-au și îndemnată a constată cu mulțămire driturile de indigenat ale D-sale Vornicului C. Hurmuzachi și ale întregii sale familii cu toate prerogativele unite cu ele.

Pe acestu temei dar' și după cunoștința de aproape ce și Însine avem despre driturile mai sus arătate, sentimentele de adevărat patriot ale D-sale Vornicului Hurmuzachi, și despre zeloasele sale serviții în deosebite lucrări însemnătoare la care au fost cerut concursul D-sale, spre folosul și luminarea țerei, nu mai puțin și despre onestitatea nobilului său caracter în toate relațiile private și publice, Noi în puterea Domneștii Noastre prerogative, prin această Diplomă ce i slobodim sub a Noastră iscălitură și pecete, contrasignată de Secretariatul de Stat, facem cunoscut tuturor căroră se cuvine a ști, că recunoaștem și întărim D-sale Vornicului Costachi Hurmuzachi și întregii sale familii, dritul deplinul de indigenat în Moldova, urmând a se folosi atât D-lui Vornic și întreaga sa D-lorsale familie de toate drepturile însușite boerilor pământeni a acestui principat, cât și pogorătorii D-lorsale din neam în neam, pentru care am și porocit de a se publica spre obșteasca știință cuprinderea Diplomei de față.

Datu-s'au aceasta în rezidența noastră, în orașul Iași la 1-a Aprilie, anul mântuirii, Una mie optă sute cincăzeci și șase, iar' al Domniei noastre al Șeptelea.

Noi Grigorie Ghica VV. (în monogram) (l. s.)

(în mijloc însemnele familiare, iar' pe împrejur «Noi Grigorie Alecsandru Ghica cu mila lui Dumnezeu Domn T. Moldovei». Nr. 22.

Secretar Statului Nica (?) m./p. Director Aga A. Fotino m./p.

Șef Secției: S. (?) ban m./p.

Nr. 3 Secția II din Secretariatul de Stat.

Tabla materiilor.

I.

O pagină din istoria Bucoviniî din 1848—1850.

- § 1. Ȫntroducere . . . . .
- § 2. Lucuitorii Bucoviniî și starea lor . . . . .
- § 3. Causa mișcării dela 1848 și ațuătorii ei . . . . .
- § 4. Ansă la mișcările din 1848 . . . . .
- § 5. Direcțiunea și degenerarea acestor mișcări . . . . .
- § 6. Direcțiunea mișcării din Bucovina . . . . .
- § 7. Agenții principali ai mișcării din Bucovina . . . . .
- § 8. Dorinșle bucovinenilor . . . . .
- § 9. Parlamentul constituant și autoritatea lui . . . . .
- § 10. O deputăciune de Romini panunioniști la parlamentul constituant . . . . .
- § 11. Conșlegere între politicienii revoluționari nemți și maghiari . . . . .
- § 12. Cestiunea agrară în parlamentul constituant . . . . .
- § 13. Partide politice în parlamentul constituant . . . . .
- § 14. Șapte petițiuni ulterioare pentru și contra despărțirii Bucoviniî de Galișia . . . . .
- § 15. Deputăciunea Rominiilor bucovineni la împăratul și la parlamentul constituant . . . . .
- § 16. O deputăciune colectivă a națiunii romine din Anștria la împăratul . . . . .
- § 17. Ȫmpărțala teritorială a împărației în comisiunea de treizeci a parlamentului . . . . .
- § 18. Bucovina, țară de coroană anștriacă, autoanamă, cu titlul de ducat . . . . .
- § 19. Preparative și greutăți la activarea autonomiei Bucoviniî . . . . .
- § 20. Greutăți și priedei în mișcările culturale . . . . .
- § 21. Mișcări reformiște bisericești în Bucovina . . . . .

II.

- Notișe despre familia Hurnuzachi . . . . .
- Doașe urice . . . . .

